

Topic

Date

NAME - HARVEER

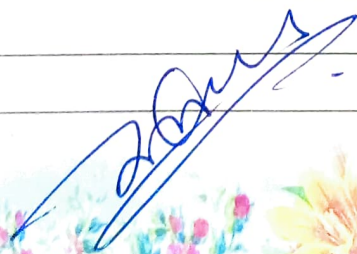
SINGH

CLASS - B.A. I YEAR

Roll No - 230306

SUBJECT - POLITICAL SCIENCE

SUBMITTED TO - PROF.

 KAMALJIT SINGH

A PRADEEP PRODUCT

Topic :- (Social Change

Meaning And its

Types

ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ :-

ਸਰਬ ਸਤ ਭਾ ਦੀਆਂ

ਵਿਸ਼ਾ

ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ :-

ਸਮਾਜ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ-ਪੱਕਾ ਹੋਣਾ ਇਸ ਤਾਜ਼ੇ ਪੱਕੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਸਹੱਤਦਯੁਕਤ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਮੂਨੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਏਥ - ਏਥ

ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਮਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਯੋਗਦਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

⇒ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਮੁਲਮਾਰ :- ਸਮਾਜਿਕ ਯੋਗਦਾਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਬਦ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਧੀਆਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਨਮੂਨਿਆਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਂ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਉਥਲੀ ਜਾਂ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

⇒ ਗਿਲਿਲ ਅਤੇ ਗਿਲਿਲ ਮੁਲਮਾਰ :- ਸਮਾਜਿਕ ਉਥਲੀਆਂ ਦਾ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਧੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਤੁਰੰਤੀਕ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਉਥਲੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਸੰਭਿਆਸ਼ਯ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਉਥਲੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਵਸੋਂ ਦੀ ਬਦਲਾਵ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਉਥਲੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

⇒ ਸੰਕਾਈਵ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਮੁਲਮਾਰ :- ਸੰਕਾਈਵ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ "ਸਮਾਜਿਕ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਉਥਲੀ ਹੈ।"

⇒ ਡੋਵਿਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਮੁਲਮਾਰ :- ਸਮਾਜਿਕ

ਪਰਿਵਰਤਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਉਹ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਤੋਂ
ਜੋ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਹਨ - ਦੂਜੇ
ਸਥਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੇ ਢਾਂਚੇ
ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

⇒ ਸੀਮਿਤ ਅਤੇ ਅੰਤਰਮ :- 'ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ' ਦਾ
ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ
ਵਿਅਕਤੀ ਉਹਨਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ
ਕੰਮ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹਨ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਤਰਕਾਲੀ
ਵੱਡੇ - ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੁਬਾਰ ਦੇ ਮਾਲਵ ਸੈਬੰਧਾਂ
ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਜਟਿਲ ਤਾਣਾ - ਬੰਨਾ ਹੈ।

⇒ ਸੰਵਾਦੀ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ :- 'ਸਮਾਜ
ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ
ਉਹ ਤੇ ਸਾਡਾ ਖੁੱਬ ਸੈਬੰਧ ਸਮਾਜਿਕ ਸੈਬੰਧਾਂ
ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਜਿਸਦੀ ਅਸੀਂ
ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੀਮਾਂ।

⇒ ਗਿਆਨਕਤਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ :- ਸਮਾਜਿਕ
ਦਾੜ੍ਹੇ ਵਿੱਚ
ਆਏ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ
ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਸਮਾਜਿਕ
ਦਾੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਭਾਵ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਕਾਰ, ਇਸਦੇ
ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਬਦਲ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ
ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੋਂ ਹੈ।

ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ : ਮਤਲਬ

* (Mean by Social change)

ਜੇਕਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ - ਮੌਜੂਦਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਕਾਲ ਜੇਕਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਥਰੀਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਧਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਮੌਜੂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥਰੀਲੀ ਕੁਝ ਦਾ ਅਟਲ ਕਿੱਥਮ ਹੈ (change is the law of nature) ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਥਰੀਲੀ ਕਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿੱਚ ਉਥਰੀਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਨਵ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਵਧਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਮੌਜੂਦਾ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ (social change) ਦਾ ਕਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਮਾਜ ਸਮਾਜਿਕ ਮੌਜੂਦਾ ਦਾ ਡਾਕੂ - ਖੋਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਡਾਕੂ - ਖੋਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੱਧੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦਾ ਕਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(समाजिक परिवर्तन की भाँ विभाँ)

(TYPES OF SOCIAL CHANGE)

जब समाजिक मूल्यों का हिँव हुआ समाज हिँव मधायित हुआ है, जहाँ उमर हुआ है यँय हिँव वही उँगा जँ माँय परिवर्तन हुआ है। समाजिक परिवर्तन अँट विकास है अँलँग-अँलँग यारकाहा गला। समाजिक परिवर्तन की भाँ विभाँ का मगी उलँय वरला मीरुह लगी है। वही मभाँ मी जहाँ मीरुवत परिवार का विद्या मी। लदीभाँ युमकिडीभाँ मीरुवत परिवार लँ वदी गँद उँर घीरँ ममे का समाजिक षील घहा व रँय हिँव है, अँसकँल षिवरिँ परिवार का षँलघाला है। अमी षिमलँ विरुडी विमम का समाजिक परिवार मीरुहिँ षिमला लिरहा वरला षरुठ वरिल है। जँ जुरय है जहाँ ठाँ अँय हिँव अँरँका ढँसीभाँ कीभाँ जालाँ जँ मवदीभाँ गलाँ जँवर षरुठ जी षीभाँका ढँसी दुँम की मीहा की उँट उँर जहाँ उँ उँरुलाँ थिँहँ उँरुलाँ है षँरुिभाँ अँट यडलीभाँ है जँहिँल हिँव समाजिक परिवर्तन का मरला है। ढँसीभाँ कीभाँ षियहाँ का दुँभाँग षिभाँग वर हिँव जालाँ है जँ उँर उँमर उँर षियहाँ जँहिँल घडीर वरदीभाँ गलाँ समाजिक परिवर्तन

ਇੱਕ ਨਿਸਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਅਮਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ
 ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਉਤਰੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ
 ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਿਤਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਯਾਗਿਲਾ ਹੋਏ ਸਨ।
 ਮਾਤੀ ਸਮਾਜਿਕ ਕੌਤਿਕਤਾ ਦੇ ਯੱਥਰ ਦਾ ਬਹੁਤ
 ਧਰੁਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੌਤਿਕਵਾਦ ਨੇ ਲਗਭਗ
 ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਨ-ਇਕੱਠੇ
 ਕਰਨ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ
 ਦੌੜ ਦਾ ਮਿੱਟਾ ਇਹ ਕਿਵਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਤੀਬਰਤਾ
 ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਜੋ ਯਾਗਿਲਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਮਾਜਿਕ ਕਦਮਾਂ
 ਰੀਮਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹਨ।
 ਧਰ ਵਿਸਵੀਕਰਨ ਨੇ ਕਾ ਕੁਝ ਮਾਤੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ
 ਕਦਮਾਂ - ਰੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਨੀਤਿਕ ਕਦਮਾਂ ਰੀਮਤਾਂ ਅਤੇ
 ਗਜ਼ਨੀਤਿਕ ਕਦਮਾਂ ਰੀਮਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਧਰੁਨ ਹੋਇਆ
 ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਧਰੁਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ
 ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕਈ ਥੱਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।
 ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰੁਨ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ
 ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਵਿਗੜੀ ਵਿਸ਼ਮ
 ਦਾ ਅੰਗ ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ
 ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਅਮਲੇ
 ਵਿਧੀਆਂ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਅਮਲੇ ਠੱਕਾਂ ਦੇ
 ਪ੍ਰਭਾਵ ਥੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੇ
 ਕਾਰਨ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਏ ਹਨ।
 ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ
 ਸਮਾਜ ਦੀ ਕੁਲਾਈ ਲਈ ਹੋਵੇ, ਸਮਾਜਿਕ
 ਪਰਿਵਰਤਨ ਸੌਰ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ
 ਹੈ।

⇒ ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਅਧਿਐਤ ਸਮਾਜਿਕ

ਯਾਦਗਰਤਲ :-

ਸਮਾਜ ਗਤੀਮੀਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਯਾਦਗਰਤਲਮੀਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਮਨੁੱਖੀ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਕਤੀਆਂ ਦੇ ਯੱਥੇ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਜਿਥੇ ਕਮੀ ਹੁੰਦੇ, ਸਮੇਂ ਅਨੁਕੂਲ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤਰੀ ਵਿਰਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਉਦਾਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

⇒ ਵੱਖ ਵੱਖ ਤੇ ਅਧਿਐਤ ਸਮਾਜਿਕ ਯਾਦਗਰਤਲ:-

ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਦਲਾਵ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਯਾਦਗਰਤਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਉੱਪਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਖੋਂ ਹੈ। ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਯੱਥੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਕਰੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਯੱਥੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਲਈ ਗੈਰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਮਾਯਕ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਮਾਯਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧਿਕ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

⇒ ਉਗੋਲਿਕ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਤ ਸਮਾਜਿਕ ਯਾਦਗਰਤਲ:-

ਜਿਸ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਾਤਾਵਰਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸੱਚ ਉਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਯਗੜਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਜਿਹੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਰਥਾਤ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜੋਗਤਾ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਇਸਦੀ ਉਲਟ ਗਰਮ ਥੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਗਰਮ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਹੋਏ ਹਨ।

⇒ ਵਦਰਤੀ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਅਧਿਐਤ ਸਮਾਜਿਕ ਯਾਗੜਤਨ

ਬੁੱਢਲ, ਹੜ, ਮਾਰੂ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਫੈਲਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀਆਂ ਵਦਰਤੀ ਕਰੋਧੀਆਂ ਅਕਿਸਰ ਵਾਧਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਦਰਤੀ ਤੱਥ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਸਕਾਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਦਰਤੀ ਕਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਮੈਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਮਾਮੂਮ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹਨਾਂ ਕਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਭੇਟ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ। ਤਿੰਮਾਨਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਫੈਲ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਕਰੋਧੀ ਦੀ ਤਿੰਮਾਨਕ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

⇒ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ 'ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਅਧਿਐਤ ਸਮਾਜਿਕ ਯਾਗੜਤਨ :-

ਮਾਨਵ ਮੱਠਿਘਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰੀਕੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਾਜਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਮੇਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸੁਮੇਲਤਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਭਾਰੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰੀਕੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਾਰਨ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਖੜਕੀ ਹੋਈ ਇਮਤੀ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤਦਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ।

⇒ ਮੱਠਿਘਾਤਰ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੱਠਿਘਾਤਰ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਣ ਤੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਕਾਲ ਅਨੁਕੂਲ ਦੁਨੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਤਰੀਕੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੇਸ਼ ਉਸਦੇ ਅਧੀਨ ਆਏ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਗਲਾਮੀ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਮਰਾਜੀ ਦੇਸ਼ ਉਸਦੇ ਅਧੀਨ ਆਏ ਦੇ ਮੱਠਿਘਾਤਰ ਨੂੰ ਕਮਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਹਰ ਹਾਜ਼ ਉਤੇ ਇਮਤੀ ਰੋਗਤ ਗਹਿਰੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

मियांतां उे अयावितु ममातिर यविहरतलः

ममातिर यविहरतल दे अतंका मियांतां उहा उरेव मियांतां ममली रुय विच ममातिर मीवियां दे चारु छुंते मीसा - चंगा युडाह याडेला उे। मियांतां सुभागा याहे गष्ट युडाहां दे अयाव उे सिगडा ममातिर यविहरतल उेहेगा। उिमलु मियांतां अयावितु ममातिर यविहरतल विग साहेगा। अतिरु वरु मियांतां दे हेरहे हिम अवाक उहः-

- (1) यतल सा मियांतां (Theory of Deterioration)
- (2) छंवर सा मियांतां (Cyclic theory)
- (3) अहमया मियांतां (Stage theory)
- (4) किमचेहासी मियांतां (Deterministic theory)
- (5) यवम सा मियांतां (Theory of religion)
- (6) वूमवैय अतलां सा मियांतां (Theory of systematic efforts)

दे अयाव उे ममातिर मीवियां दे चारु छुंते युडाह याहेगा। उेग मियांतां ममातिर यविहरतल उे नलम देहेगा। उेम यविहरतल उे हिम मियांतां उे अयावितु ममातिर यविहरतल मीलिमा साहेगा।